

РЕЦЕНЗИЯ

**от проф. д-р Любомир Иванов Караджов,
професор по теория на изкуствата в
АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“- Пловдив**

относно кандидатурата на Весела Стоянова Казашка в конкурс,
обявен от АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ за заемане на
академичната длъжност „доцент“
в област на висшето образование 8. Изкуства;
професионално направление 8.1. Теория на изкуствата;
научна специалност „Мениджмънт и проектно финансиране“

В конкурса, обявен в Държавен вестник, бр. 40 от 17.05.2019 г. за доцент по научна специалност „Мениджмънт и проектно финансиране“ за нуждата на катедра „Хореография“ към факултет „Музикален фолклор и хореография“ в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, като единствен кандидат участва ас. д-р Весела Стоянова Казашка.

Предоставеният на научното жури набор от документи и материали е в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България и включва административни документи и документи, свързани с научно-изследователската и научно-приложна дейност на кандидата.

Весела Стоянова Казашка е родена на 14.11.1971 г. През 1989 г. завършва ИТ „Васил Левски“, сега Национална търговска гимназия-Пловдив. В периода 1992-1998 г. придобива магистърска степен по български и руски език в ПУ „Паисий Хилендарски“ с правоспособност за учител по български език и литература и учител по руски език и литература. По-късно, между 1999 и 2001 г. Весела Казашка завършва в ПУ „Паисий Хилендарски“ магистратура по макроикономика със специализация „Организация и технология на счетоводството“.

През 2011 г. започва в ПУ „Паисий Хилендарски“ докторантура по специална педагогика в област на висше образование 1.1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика. През 2014 г. Казашка защитава

успешно образователната и научна степен „доктор“ по темата „Позитивни стигми към хора с увреждания“.

Междувременно Весела Казашка е работила като преподавател по български език и литература в средно училище, била е вещо лице по съдебно-счетоводни експертизи, а в периода 2001-2012 е заемала поста икономист, а след това и директор на поделение „Научна и приложна дейност“ в ПУ „Паисий Хилендарски“. От 2015 г. е ръководител на Център за професионално обучение в АМТИИ – Пловдив и организира дейността по работа със студенти и докторанти. От 2016 г. до момента е преподавател в АМТИИ „Проф. Ас. Диамандиев“.

В приложената за участие в конкурса документация се констатира впечатляваща административна и научно-практическа дейност на Весела Казашка както до момента на придобиването на образователната и научна степен „доктор“ през 2014 г., така и след това.

До 2014 г. Казашка е провела стаж по програмата Еразъм в Карловия университет в Прага-Чехия и в Русия, гр. Тула, в Тулския психолого-педагогически държавен университет. Констатирам документални сведения за участие на Казашка през последните 10 години като член на колективи по проекти, между които Европейски структурен фонд „Управление на човешките ресурси“ – „Студенти по пътя на книгата“ и „Практическо обучение на студенти-бъдещи психолози“ през 2009 г.; Европейски структурен фонд „Управление на човешките ресурси“-2012 г.; програми по Еразъм в периода 2014-2015 г.

Освен това в периода 2011-2015 г. Весела Казашка е била ръководител от страна на Пловдивския университет на международни проекти, сред които „European Territorial Cooperation, Operational Programme Greece-Bulgaria, 2007-2013“ и програмата „Хоризонт 2020, Researchers in Knowledge Triangle“, 2014-2015 г.“

В обявения от АМТИИ конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ ас. д-р Весела Казашка участва с хабилитационен труд-монографията „Пловдив-арторганизации и управленският им профил“, ISBN 978-954-2963-38-7, издание на АМТИИ от 2018 г.

Изданието е в съавторство с Васил Колев и Маргарита Русева. Към монографията е прикрепен разделителен протокол, според който тримата автори „на основание на т. 5 от забележките към Приложение към чл.1а, ал.1 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България“ заявяват, че „монографичният труд представлява резултат от общо изследване при равно участие на всеки един от авторите в написването, оформянето и в приносите на същия. Монографичният труд е в обем от 358 страници с минимум 1800 знака на страница (средно), като всеки автор има по 119 (сто и деветнадесет) самостоятелен брой страници“.

Основавайки се на този разделителен протокол, делът на участие на Весела Казашка в представения хабилитационен труд се вписва и надхвърля като количество формалните изисквания за монография, залегнали в ЗРАСРБ.

Удовлетворено е и задължително изискване текстът да бъде рецензиран от рецензенти, в случая трима, а именно проф. д.с.н. Светлана Съйкова, доц. д-р Момчил Георгиев и доц. д-р Ангел Димитров. Текстовете на рецензиите са приложени като неделима част от хабилитационния труд от стр. 359 до стр. 378 включително.

Монографията „Пловдив - арторганизации и управленският им профил“ представлява значимо изследване върху развитието, финансирането и управлението на институциите в сферата на изкуството в Пловдив. Това прави научния труд полезно четиво за артмениджърите както в Пловдив, така и в страната, тъй като третираната проблематика кореспондира с процесите и другите градове на България. Става дума за „творческа икономика“- сектор, най-често дефиниран у нас като „културни индустрии“ и „творчески индустрии“, който се превърна в приоритет на Европейския съюз, особено с акцента му в стратегическите документи като „Лисабонска стратегия“ и „Европа 2020“. От тази гледна точка в монографията правилно се отбелязва, че творческата икономика обединява петте посоки на „еволюционното и емоционално развитие на човека и обществото“, а именно „изкуството-приложение на творческите учения и въображение на човека за създаване на красота и емоции, науката-разума, теорията, технологиите и иновациите като създания на човешкия

интелект; образованието-обучението, наследяването на знанието, предаване на опит и знания, създаване на отношение към ученето; културата-чувството за идентичност и принадлежност“ и не на последно място- „личностното развитие на човека“.

Първата глава на монографията е озаглавена „Пловдив-развитието на изкуството и културата в града през вековете“ (стр. 24-104 вкл.). Тя предлага исторически обзор на процесите в сферата на изкуството и културата от основаването на града от траките, акцентира върху важни годишнини от културния календар, свързани с по-новата ни история и разработва въпроса за археологическото наследство на територията на вековния град, включвайки в темата едни от най-актуалните обекти като Малката базилика и Епископската базилика на Филипопол, т.н. „Голяма базилика“, мозайките в културния център „Тракарт“ и др. В контекста на този преглед монографията акцентира върху Архитектурно-историческия резерват „Старинен Пловдив“, Капана като обособил се вече квартал на творческите индустрии; библиотеките, музеите, галериите, читалищата и печатниците. Считам за положително в цитирания преглед присъствието именно на печатниците, които винаги в подобни изследвания остават някак встрани, но са икономически субекти с висока степен на активност в Пловдив. Те, освен че допринасят за развитието на бизнеса, сами по себе си са фактор, обобщаващ в себе си икономическа и културна енергия. В изданието е цитирано, че според документ на Териториалното статистическо бюро към НСИ през м. март 2017 г. „на територията на гр. Пловдив са регистрирани общо 120 организации в областта на печатните издания“, които имат своя принос към „творческата икономика“ на града.

В изследването са представени музиката, театърът и операта като доминанти в културното битие на Пловдив, отбелязани са също и водещите арт-проекти и фестивали.

Монографията основно третира въпроса за типовете и подходите в управлението, предназначено да менажира реализацията на творческите и артистични продукти. Авторите конкретизират, че при „липсата на прецизно планиране, добра организация, креативно ръководство и упражняване на

контрол при осъществяването на предприетото начинание, шансовете му за успех рязко ще намалееят“. Изследването концентрира погледа си към планирането като първа функция на мениджмънта; а също така и върху организирането, ръководството и контрола върху процесите на управление.

Без да бъде отделно обособена в съдържанието, в разработката присъства интересна част от изследването, а именно „Изкуство и мениджмънт в исторически план“ (стр. 67), където се прави най-общ преглед на прилаганите още от Античността форми на управление в сферата на изкуството. Премахва се през Средновековието, като се отчита значимото влияние на църквата като ментор, меценат и идеолог на художествените процеси, както и ролята на феодалната аристокрация като спомоществовател за създаването и опазването на образци на изкуството и организатор на представления. Текстът конкретизира аспекти на мениджмънта на тези събития, възлагани от градския управител или местен съдия, които са били „в ролята на покровители на артистите и са били отговорни за всеки етап от провеждането на събитието“. Обзорът на тези процеси, включващ например по-късното формиране на свободния пазар на произведенията на изобразителното изкуство в Холандия, дава допълнителна широта и пълнота на коментирания проблематика.

В частта „Финансиране на арторганизациите. Държавни политики и програми за периода 2007-2018 година, проектно финансиране“ приемам като подходящ акцент текста, посветен на възможността за допълнително финансиране на арторганизациите чрез разработване на проекти – тема, която е сред силните страни на Весела Казашка. След коментар на трите модела за финансиране на изкуствата – модел на държавното подпомагане на изкуствата, модел за развитие на изкуствата в условията на свободното пазарно стопанство и смесен модел на управление на изкуствата (стр. 78-79), изследването прави извода, че „възможностите за допълнително финансиране на арторганизациите чрез разработване на проекти, както и тенденцията за финансиране на проектен принцип, поставя нови изисквания пред артмениджърите да бъдат запознати с техниките и методите на едно сравнително ново направление в мениджмънта, а именно управлението на проекти. В същото време то поставя и въпроса пред

арторганизациите: Трябва ли да наемат определени специалисти, да създават звена или отдели по управление на проекти или специфичните техники и методи да станат част от длъжностната характеристика на артмениджъра“?

Практиката ми в сферата на артмениджмънта и преподавателската ми дейност показват, че съвременните артмениджъри не са добре подготвени в тази посока. По време на лекционните занятия много от студентите-магистри признават непознаване на тази материя, като изключения не правят и действащите управленци след студентите. Те ясно осъзнават, че недофинансирането на сферата изисква качествена дейност по разработването на проекти, които биха осигурили свежи финансови постъпления, различни от държавното финансиране, спонсорските договори и рекламната дейност на арторганизациите. Чрез подобно целево финансиране може да се обогати материалната база, да се даде път на по-смели творчески решения, да се отвори възможност за художествен експеримент, чиято сполука или несполука не зависят от финансовите разчети по държавното или общинско финансиране.

От тази гледна точка изследването мотивира артмениджърите да отделят особено внимание на техниките и технологиите за разработване на проекти или делегирането им на професионалисти отвън. Това, както правилно се отбелязва в изданието, ще е от полза за финансирането на художествените дейности и за разширяване и обогатяване на творческите идеи и практики.

Втората глава на монографията, озаглавена „Финансово управление и контрол“ (105-258 стр.), разглежда нормативната уредба и контролните органи, основните елементи на финансовото управление и мисията и визията на арторганизацията. Коментират се основните дейности по планиране в сферата на арторганизациите, включително осигуряването и разпределението на ресурсите, контролът, управлението на риска, информацията, комуникацията и др.

В полза на изследването е участието в разработката на въпроса за мисията и визията на арторганизацията, разгледани като пряк ангажимент на мениджърите по „дейностите, свързани с функционирането и постигането на целите на организацията, включително и тези дейности, които са свързани със

създаването, поддържането и документиране на система за финансово управление и контрол“.

В работата със студентите от магистърските програми „Артмениджмънт“ и „PR на арторганизации“ в АМГИИ често се констатира слабости в ясното и точно дефиниране на мисията и визията на арторганизациите, в които студентите работят или дори управляват. Действащите артмениджъри се затрудняват да назоват категорично мисията на своите институции. Липсата на ясно дефинирани социални и типично професионални ангажименти, отсъствието на формулировка за ролята на изкуство като мост между арторганизацията и конкретните художествени потребности на обществото представляват управленски по своята същност проблем, който монографията напълно основателно разглежда.

Третата глава на монографията (259-345 стр.) представлява емпирично изследване, мотивирано от постоянно променящата се и сложна среда, в която културните индустрии работят и с цел „да се разберат по-добре и да се набележат новите умения, от които те имат нужда днес или от които ще се нуждаят в близко бъдеще“. Изследването се осъществява в четири етапа: картографиране на творческите индустрии, насоки за планиране на развитие, организация и изпълнение, контроли мониторинг. Като инструментариум се прилага провеждането на анкетно проучване сред заетите в културната индустрия в Пловдив, като според авторите „този подход позволява да се разширят познанията и потенциалът на творческите и културни индустрии, да се направи оценка и да се изберат подходящи бизнес модели за управление и финансиране на арторганизациите“.

Анализът, предложен от авторите, дава реалистични снимки на състоянието на културната икономика на града-културна столица на Европа през 2019 г. Като интересен момент в текста приемам информацията, че за 71, 8% от мениджърите ръководените от тях институции принадлежат към сценичните изкуства, 15,4% - към визуалните изкуства, 7,7%- към културно-историческото наследство и 5,1% от управленците се припознават като мениджъри на институции, свързващи изкуство, култура, образование и нови технологии.

Според изследването 57,5% от арторганизациите са държавна собственост, а 42,5% -частна. Това разпределение говори, че все още секторът на културните индустрии не се чувства сигурен без централизирана издръжка, а пътят на частното финансиране крие рискове пред предприемачите в културата. Пропорциите между държавна и частна културна икономика от една страна доказват амбиции на държавата да налага политики и обществени доктрини чрез подкрепа на стратегически за изкуството и културата институции. От друга страна обаче се появява въпросът: липса на управленски стратегии или пороци на бизнес средата създават познатите трудности във финансирането на свободния пазар на изкуство?

От тази гледна точка текстът закономерно изследва състоянието на проектната дейност и способността мениджърите да усвояват странични финансови потоци чрез разработване на проекти. При 53,8% от арторганизациите е посочен отговорът, че институциите са спечелили „до 5 проекта“ в последните десет години и само 30,5% от тях са реализирали над 10 проекта.

На фона на предложените в изследването анализи монографията апелира за необходимост от мерки и политики, които да поставят акцент в краткосрочен и дългосрочен план върху много аспекти от дейността на арторганизациите. Сред тях се открояват необходимостта от насърчаване на иновациите в сферата на културата; подобряване на достъпа до финансиране на нови бизнес модели; развития на бизнес умения в мениджърите и др. Това, според монографията, се дължи на липсата на информация за успешното развитие на културните индустрии относно системата за подпомагане на малките и средните предприятия на местно ниво, липсата на условия за стимулиране и подкрепа на популяризирането на културни продукти на вътрешния пазар и други фактори.

Приемам предложеното от Весела Казашка резюме на монографията, което в обем от 7 страници отразява правилно достойнствата на изследването.

Определените от Казашка приноси, разделени на теоретични и практико-приложни, считам за точни и изчерпателни. Фактът, че за първи път за периода 2016-2018 година е изследван и анализиран специфичният управленски профил

и особености на 105 арторганизации в град Пловдив, прави научната разработка ценна и актуална.

Препоръката ми е в други случаи на съавторство, ако текстовете са предназначени за участие в конкурси и е необходимо да се дава мнение за конкретен автор, разделителният протокол да съобщава кои части от изследването чие дело са.

В този ред на мисли приемам като особено полезна, отличаваща и конкретизираща дейността на Весела Казашка приложената от нея „Обобщена справка с включена допълнителна информация и доказателствен материал“. Там се вижда, че в периода след придобиването на образователната и научна степен доктор през 2014 г. до момента тя е автор на 12 публикации, три от които са под респектиращия гриф „Web of Science“, а останалите са отпечатани в реномирани български и чуждоезикови издания. Достатъчните по формални изисквания цитирания на разработки на Казашка (8 на брой); участието и в 4 значими проекта в коментирания период; разработките на програми по „Финансово управление и контрол“, „Приобщаващо образование“, „Руски език“ и „Икономика“; членство и в редакционни колегии; членството в научни организации, сред които Съюз на учените; ръководството и провеждането на семинари и активна административна дейност говорят недвусмислено за съзнателен и деен колега с опит и специфични познания в материята, обект на обявената доцентура.

Прави впечатление, че темите на публикациите са в широк научен диапазон- педагогика, изкуство, мениджмънт, висше образование. Доклади и статии на Казашка третира специфични особености на висшето образование по изкуствата, анализират културните индустрии в Пловдив, представят специфичния профил на арторганизациите в Пловдив, коментират образователната среда в съвременния университет в контекста на рискологията. Подобна полифоничност говори за специалист с обширен поглед върху различните направления на преподавания материал и изследовател, способен да интерпретира така полезните в академичната дейност интердисциплинарни връзки.

В заключение мога да обобщя, че документите и материалите, представени от единствения кандидат по конкурса за доцент по научна специалност „Мениджмънт и проектно финансиране“ към катедра „Хореография“ на факултет „Музикален фолклор и хореография“ към АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ Весела Казашка съответстват на минималните национални изисквания. Не констатирам наличие на плагиатство. Темата на монографията отговаря на обявения конкурс.

Предвид всичко отбелязано дотук, давам своята положителна оценка за преподавателската, научната, научно-практическата и административната дейност на ас. д-р Весела Казашка. Препоръчвам и ще гласувам „за“ Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на факултет „Музикален фолклор и хореография“ за избор на Весела Стоянова Казашка за доцент в област на висше образование 8. Изкуства; професионално направление 8.1. Теория на изкуствата, научна специалност „Мениджмънт и проектно финансиране“.

25 август 2019 г.

Пловдив

Изготвил рецензията:

проф. д-р Любомир Ив. Караджов